

ареалами походження свідчить про складний характер її формування.

Висновки. Таким чином, заплавні луки р. Псел характеризуються більш вираженими процесами деградації і синантропізації, порівняно із заплавними луками р. Сули, що виражається у

певних відмінностях флор: меншій флористичній різноманітності, зниженні участі злакового компоненту у травостой, збільшенні відсотку видів мегатрофної екології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байрак О. М. Синантропізація зональних ценофлор Лівобережного Придніпров'я / О. М. Байрак. // Тези наук. доп. «Синантропізація рослинного покриву України». – Переяслав-Хмельницький, 2006. – С. 10-12.
2. Балашов Л. С. Синантропні зміни лучної рослинності / Л. С. Балашов. // Тези наук. доповідей «Синантропізація рослинного покриву України». – Переяслав-Хмельницький, 2006. – С. 12-15.
3. Дидух Я. П. Проблемы активности видов растений / Я.П. Дидух. // Ботан. журн. – 1982. - Т. 67, № 7. - С. 925-935.
4. Елиашевич Н. В. О разногодичной изменчивости пойменных лугов / Н.В. Елиашевич. // Экология. – 1981. – № 3. – С. 29-38.
5. Журавель Н. Е. Разработка проекта мониторинга окружающей среды Андрияшевского газоконденсатного месторождения / Н. Е. Журавель, А. Н. Васильев, П. В. Ключко [и др.]. // Рукопись. – Часть 2-3. – Харьков, 1999. - 160 с.
6. Корнус О. Г. Оптимізація екомережі в долині р. Великий Ромен / О. Г. Корнус, А. О. Корнус. // Зб. «Проблеми збереження ландшафтного, ценотичного та видового різноманіття басейну Дніпра» - Суми, 2003. - С. 34-38.
7. Литвиненко І. Н. Лучна рослинність заплавної р. Псла (в межах верхньої та середньої течії річки) / І.Н. Литвиненко. // Наук. зап. Сумського пед. інст. – Біол. серія. – Суми, 1957. – Т. 7, вип. 1. – С. 85-137.
8. Миркин Б.М. Экология естественных и сеяных лугов / Б. М. Миркин. – М.: Знание, 1991. - 64 с.
9. Природно-ресурсний аспект розвитку України // Под ред. К. М. Коржнева. – Київ: Academia, 2001. - 112 с.
10. Протопопова В. В. Дослідження синантропної флори України: підсумки та перспективи / В. В. Протопопова. // Тези наук. доп. Синантропізація рослинного покриву України. – Переяслав-Хмельницький. – 2006. – С. 170-174.
11. Сенянинова-Корчагина М.В. К вопросу о классификации жизненных форм / М.В. Сенянинова-Корчагина. // Уч. зап. Ленингр. госуд. унив. – 1949. – № 104.- С. 10-16.
12. Сипайлова Л. М. Пойменные луга левобережного Полесья УССР, пути их улучшения и рационального использования / Л. М. Сипайлова. – Автореф. на соиск.... канд. биол. н. – К., 1983 - 25 с.
13. Якубенко Б. Є. Синантропізація природних кормових угідь Лісостепу України / Б. Є. Якубенко. // Тези наук. доп. «Синантропізація рослинного покриву України». – Переяслав-Хмельницький. – 2006. – С. 230-231.
14. Floßner W. Wünsche-Schorler die Pflanzen Sachsens / W. Floßner, O.M. Militzer, B.R. Schöne et all. - Berlin: VEB Deutscher Verlag. – 1956 - 636 p.
15. Mosyakin S. L. Vascular plants of Ukraine / S. L. Mosyakin, M. M. Fedoronchuk. – Kiev, 1999. – 34 p.
16. Rothmaler W. Exkursions-Flora / W. Rothmaler. – Berlin: Volk und Wissen Volkseigener Verlag, 1956. – 368 p.

УДК 635.915

ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ УМОВ ВИРОЩУВАННЯ НА ДЕКОРАТИВНІ ПОКАЗНИКИ СОРТІВ *CALLISTEPHUS CHINENSIS* КОЛЕКЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НДІ САДІВНИЦТВА

Т.І. Мельник, О.В. Сурган

При дослідженні високодекоративних сортів *Callistephus chinensis* з колекції інституту садівництва в умовах міста Суми зарекомендували себе без відхилень показників від сортової характеристики сорти Одарка, Оленка, Паміна, Карликова королівська вогняно-червона.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В сучасному озелененні одне з провідних місць займає однорічна квіткова культура – айстра китайська (*Callistephus chinensis* Nees.). Широке використання цього виду пов'язане з його високою декоративністю, невибагливістю до умов зростання, нескладною агротехнікою вирощування та невеликими фінансовими затратами. Багато сортів айстри

китайської використовують на зріз, вирощують в парках, скверах, для озеленення територій різного призначення, на присадибних ділянках та для озеленення балконів. Букети з айстри китайської можуть стояти досить довго (14-18 днів).

В Європу дикорослу айстру завезли в 1728 році з Китаю. Перші селекційні роботи були проведені у Франції; результатом в 1745 році

стали махрові суцвіття. Подальше покращення сортів було направлено на збільшення розмірів суцвіть, різноманіття форми та забарвлення. Протягом XIX століття основна селекційна робота проводиться у Німеччині. Із 43 сортотипів, які нині вирощуються, 20 створено німецькими селекціонерами: карликова королівська, художня, страусове перо, комета, помпонна та ін. На початку XX ст. велику увагу селекції однорічної айстри приділяли США. Тут було створено 11 нових сортотипів та сортів.

В наш час робота по створенню нових сортів айстри проводиться селекціонерами Німеччини, Данії, Швеції, Польщі, США, Росії, Японії, Франції та ін.

В Україні селекцією та насінництвом айстри китайської займаються з 1960-х років в Центральному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАНУ та в Українському науково-дослідному інституті садівництва. В останньому робота ведеться в напрямку створення сортів, придатних для промислового вирощування із застосуванням засобів механізації під час догляду, з підвищеною насінневою продуктивністю та стійкістю проти фузаріозу (Н.М. Алексєєва, 2001).

В Україні використовують класифікацію айстри китайської, розроблену в інституті рослинництва ім. М.І. Вавилова, відповідно до неї існує три класи – трубчастий, перехідний та язичковий. Класи поділяють на 10 типів: трубчасті, прості, напівмахрові, віночкові, кучеряві, променеві, голчасті, напівсферичні, кулясті, черепичасті. Типи поділяються на 44 сортотипи (групи), що відрізняються не тільки за будовою суцвіть, але й їхньою формою, розміром, а також формою квіток і габітусом рослин. Сорти одного сортотипу різняться, як правило, тільки за кольором суцвіть (Н.М. Алексєєва, 2001).

Ґрунтово-кліматичні умови України сприятливі не тільки для вирощування айстри китайської з метою озеленення, а і для промислового насінництва.

Тому оцінка декоративних характеристик сортів селекції інституту садівництва, вирощених в умовах м. Суми, важлива для подальших пропозицій використання досліджуваних сортів в аналогічних умовах.

Мета дослідження – проаналізувати відхилення показників від сортових характеристик айстри китайської сортів Одарка, Оленка, Рубіновіє зв'язки, Юлія, Паміна, Лаплата бузково-рожева, Карликова королівська вогняно-червона.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роботи по вивченню айстри однорічної проводяться Л.М. Яременко в Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України. Крім того питаннями інтродукції, сортовивчення, селекції та впровадження в зелене будівництво айстри китайської також займаються вчені інституту садівництва УААН (Шевель Л.О. та ін.).

Теоретичною базою досліджень стали наукові розробки Ніни Миколаївни Алексєєвої. Вона є автором декількох сортів. Алексєєвою зроблений опис сортів айстри китайської зарубіжної та української селекції, які досліджувалися в інституті садівництва.

Викладення основного матеріалу.

Підвищений інтерес до фітодизайну диктує збагачення і оновлення асортименту квіткових рослин. Це справедливо по відношенню до айстри китайської, яка відіграє значущу роль серед однорічних квіткових культур відкритого ґрунту. Айстра характеризується великим різноманіттям сортів (понад 4000).

Особливо важливо визначати сорти, які відрізняються високою декоративністю і ранніми строками цвітіння при вирощуванні в умовах міста Суми.

У ранніх сортів період від появи сходів до початку цвітіння триває 130-140 днів, у середніх – 140-160 днів і у пізніх сортів - понад 160 днів.

Для аналізу були взяті 7 сортів айстри китайської, що відносяться до різних сортотипів: Одарка, Оленка, Рубіновіє зв'язки, Юлія, Паміна, Лаплата бузково-рожева, Карликова королівська вогняно-червона.

Посів насіння проведений 16 березня 2010 року в теплиці інституту садівництва. Посадка розсади проведена 31 травня на території СНАУ.

На дослідній ділянці ґрунт представлений чорноземом потужним важкосуглинковим середньогумусним на лесовидному суглинку. Відсоток гумусу складає 4,0. Вміст у ґрунті поживних елементів: азоту нітратного – 2,2-3,3 мг, азоту амонійного – 10,6-11,2 мг, рухомого фосфору – 137-158 мг, обмінного калію – 35-70 мг на 1 г ґрунту. Реакція ґрунтового розчину близька до нейтральної (рН верхніх горизонтів – 6,0). Орний шар знаходиться на рівній ділянці.

Агротехніка вирощування витримана в рамках стандарту для *Callistephus chinensis*. Весь липень та серпень здійснювали полив дослідної ділянки в зв'язку з посушливими умовами та високими температурними показниками. В другій половині червня температура повітря вдень трималась 25-27⁰ С. В липні спостерігалось підвищення температури (27-33⁰ С). В першій половині серпня температура повітря підвищилася до 33-42⁰ С в тіні. Такі високі показники були стабільними до 25 серпня, потім температура знизилася до оптимальної. Несприятливий температурний та водний режими у період вегетації значно подовжили час від посіву до цвітіння айстри, особливо це помітно у ранніх сортів (табл.1).

З даних табл. 1 бачимо, що сорти Одарка, Оленка, Паміна, Карликова королівська вогняно-червона не мали відхилень від сортової характеристики за строком від появи сходів до початку цвітіння. Сорти Рубіновіє зв'язки, Юлія, Лаплата бузково-рожева не проявили себе як ранні сорти.

Висновки. Для вирощування *Callistephus chinensis* з метою озеленення територій та на зріз в умовах міста Суми гарно зарекомендували себе сорти Одарка, Оленка, Паміна, королівська вогняно-червона. Планується в 2011 році

продовжувати стежити за реакцією сортів на умови нашої зони, вивчати відхилення від сортової характеристики за висотою рослин та діаметром суцвіть.

Таблиця 1

Фенологічні спостереження сортів *Callistephus chinensis*

№ п/п	Назва сорту	Клас	Тип	Сортотип	Автор сорту	Декоративність, бала	Початок цвітіння за сортовою характеристикою	Посів	Сходи	Масове цвітіння центральних пагонів	Кількість днів від появи сходів до цвітіння
1	Одарка	Язичкові	Напівкулясті	Півонієподібна	інститут садівництва, 1999 р.	10	I декада серпня (середній)	16 березня	21.03.10	10.08.10	142
2	Оленка	Язичкові	Напівкулясті	Тріумф	Уманський с.-г. інститут, 1998 р.	90	кінець липня (ранній)		20.03.10	06.08.10	139
3	Рубіновіє зьвізди	Язичкові	Променеві	Унікум колоноподібна	інститут садівництва, 1985 р.	10	кінець II декади липня (ранній)		20.03.10	22.08.10	155
4	Юлія	Язичкові	Променеві	Художня	інститут садівництва, 1997 р.	10	початок III декади липня (ранній)		20.03.10	12.08.10	145
5	Паміна	Перехідний	Віночкові	Принцеса	інститут садівництва, 1977 р.	97	II декада серпня (пізній)		23.03.10	26.08.10	156
6	Лаллата бузково-рожева	Перехідний	Віночкові	Лаллата	інститут садівництва, 1966 р.	96	початок III декади липня (ранній)		21.03.10	20.08.10	152
7	Карликова королівська вогняно-червона	Язичкові	Черепичасті	Карликова королівська	іноземний сорт, Німеччина	88	початок серпня (середній)		21.03.10	10.08.10	142

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексєєва Н. М. Айстри / Н. М. Алексєєва. -К.-2001.-96 с.
2. Котов В. В. Создание сортов и обоснование технологии безрассадного выращивания семян астры однолетней для Центрально-Черноземной зоны России / В. В. Котов. - Дис. канд. с.-х. наук: 06.01.05: Москва, 2004. – 130 с.